Základní škola a Mateřská škola Ráječko, okres Blansko, příspěvková organizace
Dlouhá 279, 679 02 Rájec - Jestřebí

Preventivní program školy

školní rok 2026/2027

Vypracovala: Mgr. Jana Smejkalová, školní metodik prevence

Platnost od: 1. 9. 2026

1. ZÁKLADNÍ ÚDAJE O ŠKOLE A PERSONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ PREVENCE

NÁZEV A ADRESA ŠKOLY	Základní škola a Mateřská škola Ráječko, okres Blansko, příspěvková organizace Dlouhá 279 679 02 Rájec – Jestřebí
ŘEDITELKA ŠKOLY	Mgr. Romana Dočekalová Tel.: 733 138 787 E-mail: skola@rajecko.cz
VÝCHOVNÝ PORADCE	Mgr. Romana Dočekalová Telefon: 733 138 787 E-mail: skola@rajecko.cz
ŠKOLNÍ METODIK PREVENCE	Mgr. Jana Smejkalová Telefon: 733 138 787 E-mail: smejkalova@zsrajecko.cz
ŠKOLNÍ SPECIÁLNÍ PEDAGOG	Mgr. Eva Filoušová (vedoucí ŠPP) Telefon: 721 084 513 filousova@zsrajecko.cz Mgr. Lucie Fatrová Telefon: 721 904 255 fatrova@zsrajecko.cz

počet tříd	5 (1. - 5. ročník)
počet žáků	75
pedagogických pracovníků celkem	11

1. Úvod

Preventivní program školy (PPŠ) je dokument školy, který vychází z preventivní strategie a je v souladu se Školním vzdělávacím programem Naše škola a platnými dokumenty MŠMT. Je zaměřen především na výchovu žáků ke zdravému životnímu stylu, na jejich sociální a osobnostní rozvoj, rozvoj sociálně komunikativních dovedností. Na realizaci preventivního programu se podílí školní preventivní pracoviště (ředitelka školy – výchovný poradce, metodik prevence, speciální pedagog), ostatní pedagogičtí pracovníci školy a instituce, se kterými spolupracujeme. Primární prevence je velmi důležitá a má za úkol předcházet sociálně nežádoucím jevům a podpořit vůči nim odolnost žáků. Jako klíčové vidíme poskytování informací, prožitkové aktivity a vedení k diskuzi. Chceme vést žáky tak, aby se stávali osobností, která je schopná orientovat se v dané problematice, ptát se, zkoumat ji, dělat vlastní rozhodnutí a být za ně zodpovědná. Nezbytnou roli hraje dobrá komunikace a spolupráce se zákonnými zástupci. Hlavním cílem PPŠ je vytvoření a udržení optimálního sociálního klimatu ve škole. Nezbytné jsou také informovanost a wellbeing pedagogů.

2. Charakteristika školy

Jsme venkovská škola s pěti samostatnými (od 11/2025) ročníky. Žáci mohou navštěvovat dvě oddělení školní družiny. Profilujeme se jako škola rodinného typu, jejíž předností je i nižší počet žáků ve třídách. Z hlediska dopravní bezpečnosti nepředstavuje okolí školy zvýšené riziko – škola se nachází u málo frekventované komunikace. K rizikovým místům pro výskyt možného nežádoucího chování žáků patří šatny, prostor před školní jídelnou a toalety. Všechna tato místa jsou v době pobytu žáků ve škole zajištěna dozory. Hlavní vstupy do školy jsou během vyučování uzamčeny, příchozí musí zvonit, poté je vpuštěn do budovy. Pohyb cizích osob v celé budově se snažíme minimalizovat.

Součástí školy je mateřská škola, kde děti také prochází preventivním programem, který je přizpůsoben jejich věku. Děti jsou postupně seznamovány s prostředím ZŠ a navštěvují akce společné pro MŠ i ZŠ.

3. Priority preventivního programu

Priority našeho preventivního programu vycházejí z toho, co považujeme za důležité. Chceme, aby žáci byli sebevědomí, znali svá práva a povinnosti, práva a povinnosti druhých, uměli správně hodnotit sebe i své okolí. Jsou vedeni k rozvíjení smyslu pro odpovědnost, ke spolupráci, správné komunikaci, toleranci, schopnosti překonávat překážky, rozvoji kreativity a ke zdravému sebevědomí. Umožňujeme jim ale také zažít neúspěch, který chápeme v dobrém slova smyslu jako „pomocníka“ ke zvyšování odolnosti. Chtěli bychom, aby uměli odolat negativním - i když pro ně lákavým - nabídkám, dokázali posoudit jejich nevhodnost a možné nebezpečí. Snažíme se, aby uměli pracovat s informacemi a tyto informace správně posuzovat. Učíme je zvládat stresové situace, hledat řešení problémů a konfliktů, umět se rozhodovat.

Jsme si vědomi toho, že projevy rizikového chování lze bohužel vysledovat u stále mladších dětí. K mapování situace a realizaci preventivního působení využíváme pravidelné třídnické hodiny (1x měsíčně), ranní chvilky (minimálně 1x týdně), cílené rozhovory a pozorování, spolupráci s rodinami, užší kontakt s žáky na školních i mimoškolních akcích, výtvarné a slohové práce žáků a další. Vzhledem k typu naší školy máme o žácích v době jejich pobytu ve škole dobrý přehled, ve škole fungují dohledy a všichni zaměstnanci jsou s žáky v těsném kontaktu.

4. Analýza současného stavu

Co se nám daří, co nás těší

- nízký počet rizikového chování žáků
- dodržujeme tradice školy při organizování akcí (sportovních, kulturních)
- dobré vztahy s mimoškolními institucemi, spolupráce se zřizovatelem

Co se nám nedaří, co nás trápí

- problematická komunikace s některými zákonnými zástupci (laxní postoj k povinnostem rodiče, či naopak přehnaná adorace vlastního dítěte a popírání reálného stavu věci)

Úkoly vyplývající z analýzy

- pokračovat nadále ve všech aktivitách, které se nám osvědčily
- pokračovat ve snaze o stálé zlepšování spolupráce a komunikace se zákonnými zástupci, využívat Edupage jako hlavního komunikačního kanálu v rámci školy
- v dostatečné míře zařazovat do výuky průřezová témata týkající se rizikového chování
- zajišťovat podporu žákům „s potížemi“, ale zároveň tak, aby to nebylo na úkor ostatních
- stmelovat třídní kolektivy i kolektiv pedagogů (zaměstnanců)

5. Personální zajištění prevence

Na realizaci preventivního programu se podílejí všichni zaměstnanci školy.

Ředitelka školy (a výchovný poradce) Mgr. Romana Dočekalová zodpovídá za realizaci preventivního programu, vede jednání se zákonnými zástupci žáků. Spolupracuje s Policií ČR a OSPOD, komunikuje se ŠPZ. Eviduje žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, shromažďuje odborné zprávy a informace o žácích v poradenské péči. Pracuje na tvorbě individuálních

vzdělávacích plánů, popř. řeší výchovné problémy žáků. Ve spolupráci s třídními učiteli věnuje pozornost také nadaným a talentovaným žákům a navrhuje další péči o ně.

Školní metodik prevence (zástupce ředitelky) Mgr. Jana Smejkalová sestavuje PPŠ, spolupracuje s vedením školy, třídními učiteli, ostatními pracovníky školy, OPPP, okresní metodičkou prevence a dalšími organizacemi a institucemi. Mapuje výskyt rizikového chování ve škole, pomáhá ho řešit, zajišťuje a koordinuje preventivní aktivity a programy prevence pro žáky, v případě potřeby poskytuje materiály a informace k dané problematice. Pomáhá při řešení výchovných problémů žáků. Sleduje aktuální dění v oblasti prevence.

Vedoucí ŠPP a speciální pedagog Mgr. Eva Filoušová pomáhá s depistáží a diagnostikou, provádí konzultační, poradenské a intervenční práce. Vykonává metodické, koordinační a vzdělávací činnosti (žáci s PO). Zajišťuje komunikaci s rodiči žáků s PO a vede dokumentaci ŠPP. Vypracovává program poradenských služeb.

Speciální pedagog Mgr. Lucie Fatrová pomáhá s depistáží a diagnostikou, provádí konzultační, poradenské a intervenční práce. Vykonává metodické, koordinační a vzdělávací činnosti (žáci s PO). Zajišťuje pomůcky pro žáky s SVP (dle aktuálních doporučení).

Třídní učitelé mapují vztahy žáků v třídním kolektivu, řídí třídní dění a preventivní aktivity, cíleně se třídou pracují. Spolupracují s asistenty pedagoga v součinnosti se ŠPP.

6. Cíle preventivního programu

<u>Dlouhodobé</u>

Žáci:

- pochopení významu a výhod zdravého životního stylu
- předcházení problémovým situacím (asertivní chování, budování vzájemného respektu, tolerance, …)
- respektování odlišností druhých
- rozvoj osobnostně sociální výchovy
- vůle a snaha řešit problémové situace nenásilnou formou
- smysluplné trávení volného času
- rozvoj etického a právního vědomí
- prohlubování umění komunikace mezi vrstevníky a s dospělými
- rozvíjet kladné klima školy a posilovat v žácích sounáležitost se školou
- posilování zodpovědnosti za svá rozhodnutí

Pedagogové:

- podporovat vzájemnou pozitivní komunikaci mezi kolegy a ve vztahu k žákům
- aktivní přístup k dalšímu vzdělávání
- respektování individuality žáků
- spolupráce při preventivních aktivitách pro žáky
- vytváření kladného příkladu pro žáky
- pomoc žákům při překonávání překážek, nabídka služeb odborníků

- pracovat na dobré komunikaci mezi školou a rodiči

Zákonní zástupci:
- aktivní spolupráce s třídními učiteli, se školou
- respektování školy jako „odborného průvodce“ na cestě ke vzdělání jejich dětí
- aktivní podíl zákonných zástupců při motivaci vlastních dětí (příprava na vyučování)
- navštěvování třídních schůzek a konzultací, podpora preventivních programů

Krátkodobé

Žáci:

- odmítání rizikového chování, mít povědomí o důsledcích tohoto chování
- zájem o školní dění, aktivní spolupráci, budování dobrých vztahů
- účast na akcích pořádaných školou, mimoškolních aktivitách

Pedagogové:

- spolupráce vyučujících při pomoci problémovým žákům
- získávání informací o dění ve třídě, jejich vyhodnocování
- pravidelná kontrola zameškaných hodin
- řešení aktuálních problémových situací
- zajištění informovanosti žáků a rodičů o preventivních programech
- aktivní účast na preventivních programech a spolupráce při jejich evaluaci

Zákonní zástupci:

- sledování elektronických žákovských knížek a informací na Edupage
- včasné omlouvání absence na Edupage
- nepodporování skrytého záškoláctví
- jednotné působení školy a rodiny
- účast na akcích pořádaných školou

7. Realizační část prevence

Primární prevenci má na starosti každý třídní učitel. S jednotlivými tématy se žáci setkávají především napříč všemi předměty. Při výuce lze využít různých metod, např. výklad, předávání informací, samostatnou práci, skupinovou práci, projektové vyučování či dramatickou výchovu,

nebo využít materiály školy z oblasti primární prevence. Jednotlivá témata jsou plněna průběžně během školního roku. V hodinách ČJ se využívá ve všech ročnících dramatizace nácviku asertivního chování, sebeuvědomování, základů etické výchovy. V hodinách ČS je nutné dbát mj. na upevňování pravidel osobní hygieny, v hodinách TV posilovat zdatnost, odolnost, sebevědomí dětí a týmovou spolupráci. Do hodin VV promítneme např. témata typu podpora zdravého životního stylu, kulturních odlišností, nebezpečí návykových látek apod.

1. – 2. ročník		
Prevence	**Témata**	**Výstupy**
Záškoláctví	Docházka do školy, seznámení se s vybranými částmi školního řádu.	Žáci chodí do školy včas, plní úkoly a povinnosti v přípravě na vyučování, předkládají omluvenky, nevyhýbají se povinnostem. Znají a chápou základní pravidla ve školním řádu.
Šikana / agrese	Domov, škola, lidé kolem nás - pomoc v ohrožení, kde hledat pomoc, soukromí. Vytváření a průběžné vysvětlování pravidel chování, rozpoznání nepřípustného chování.	Žáci odmítají všechny formy násilí, vyhledají pomoc, snaží se řešit spory nenásilným způsobem, nevynucují si požadavky násilím, respektují odlišné názory, soukromí.
Rizikové sporty / doprava	Seznámení s pravidly bezpečného pohybu v dopravě, vyhýbání se rizikům. Poučení o bezpečnosti o prázdninách, na akcích mimo školu. Dopravní výchova.	Žáci znají pravidla bezpečného pohybu v dopravě a řídí se jimi, v TV se řídí pokyny vyučujícího, uvědomují si rizika spojená s nerespektováním pravidel.
Adiktologie	Návykové látky - základní pojmy, poškozování zdraví - zdravotní rizika, správná výživa, péče o tělo.	Žáci jmenují zdravotní rizika spojená s návykovými látkami, předvedou odmítání návykových látek. Rozeznají zdravé a nezdravé jídlo, řídí se pravidly hygieny, dbají na dostatek pohybu i odpočinku.
Týrání / zneužívání	Pojem osobní bezpečí, Linka bezpečí, pomoc dospělých, odmítání všech forem násilí. Osobní bezpečnost.	Žáci odmítají všechny formy násilí, vědí, kde hledat pomoc, vysvětlí pojem týrání, uvedou příklady. Znají rizika spojená s cizími osobami, při kontaktu s nimi jsou obezřetní, udržují si odstup, zavolají pomoc.
3. – 4. ročník		
Prevence	**Témata**	**Výstupy**
Šikana / agrese	Vhodné chování, respektování druhých, prosazování se. Výklad školního řádu, práce s třídním klimatem. Bezpečně na internetu. Šikana.	Snaží se řešit spory nenásilným způsobem, respektují odlišné názory, soukromí. Umí požádat o pomoc, uvedou, jaká nebezpečí může představovat internet.

		Zhodnotí svůj vztah k informačním technologiím, omezují čas, který na telefonech a počítačích tráví.
Rizikové sporty /doprava	Bezpečné chování v hodinách TV. Pravidla chování v dopravě, o přestávkách apod., riskování. Dopravní výchova. Dopravní hřiště (4. ročník).	Orientují se v pravidlech silničního provozu - bezpečně se chovají v roli chodce i cyklisty, vyhýbají se rizikům v dopravě, rozpoznají možná nebezpečí, respektují pokyny učitele v hodinách i o přestávkách.
Rasismus / xenofobie	Vzájemné soužití, respektování, pojem tolerance, rasová nesnášenlivost.	Respektují odlišné názory a zájmy jiných, jmenují odlišnosti mezi spolužáky, lidmi, respektují jejich přednosti, nedostatky.
Sekty	Mezilidské vztahy, komunikace, vzájemné respektování.	Vhodně naplňují svůj denní režim, uvědomují si svou hodnotu, realizují přiměřený kontakt s vrstevníky, projeví svůj názor.
Sexuálně rizikové chování	Bezpečné chování, člověk a jeho zdraví, hygiena těla.	Chápou intimitu svého těla, řídí se základními hygienickými zásadami.
Adiktologie	Návykové látky a jejich zdravotní rizika.	Chápou zdravotní rizika návykových látek, uvědomují si rizika jejich zneužívání.
Týrání / zneužívání	Zdravé vztahy v rodině, role jejích členů. Pravidla při setkání s cizími lidmi. Osobní bezpečnost.	Vědí, že existují lidé, kteří záměrně ublíží, jsou obezřetní při setkání s cizími lidmi, v případě potřeby požádají o pomoc. Popíšou, co je týrání, uvedou příklady. Vědí, že je nepřípustné někomu ubližovat, oznámí takové chování.
Poruchy příjmu potravy	Zdravý pokrm.	Uplatňují a uvědomují si zásady správné výživy, složení zdravé stravy. Užívají zdravé a pestré suroviny při přípravě pokrmu.
5. ročník		
Prevence	**Témata**	**Výstupy**
Záškoláctví	Školní řád - docházka a příprava do vyučování, pravidla pro omlouvání žáků, postihy v případě neplnění povinností a záškoláctví.	Chodí do školy včas a připraveni, v případě absence jsou rodiči řádně omluveni, znají následky v případě porušení školního řádu.
Šikana / agrese	Soužití a chování lidí, právo a spravedlnost, nevhodné chování. Konflikt a jeho řešení. Kyberšikana.	Respektují odlišné názory a zájmy, poukážou na nevhodné chování, požádají o pomoc, u konfliktů navrhnou způsoby řešení. Charakterizují pojem šikana, uvedou její projevy, zaujímají k ní negativní postoj. Znají rizika

		spojená s užíváním informačních technologií, chovají se bezpečně na sociálních sítích.
Rizikové sporty /doprava	Ošetření drobných poranění, pravidla bezpečnosti v hodinách TV. Sebehodnocení žáka, odhad vlastních možností, jednání fair play. Dopravní hřiště - kurz dopravní výchovy.	Ošetří drobné poranění, chovají se v souladu se školním řádem, dopravními předpisy, předvídají následky chování svého i druhých osob, předvídají nebezpečí, znají své schopnosti a limity.
Rasismus / xenofobie	Chování, které nelze tolerovat, rozdíly mezi lidmi, diskriminace.	Chápou odlišnosti národnostních menšin, uvádí příklady projevů intolerance.
Sekty	Základní pojem o některých světových náboženstvích.	Mají povědomí o tom, jak víra ovlivňovala a ovlivňuje jednání lidí. Chápou nebezpečí manipulace.
Sexuálně rizikové chování	Stavba a funkce rozmnožovací soustavy, rozdíly stavby těla muže a ženy.	Chápou rozdíly a příčiny rozdílů mezi stavbou těla muže a ženy, princip rozmnožování.
Adiktologie	Správná výživa, odpočinek, pohyb. Ohrožení zdraví. Účinky návykových látek, důsledky užívání, odmítání.	Vědí o škodlivých účincích návykových látek, uvědomují si důsledky zneužívání, čelí tlaku vrstevníků při jejich nabízení. Znají pravidla správné životosprávy a to, co tělu škodí. Uvádí, jaká nebezpečí hrozí mimo domov.
Týrání / zneužívání	Bezpečí, linky pomoci, obtěžování, sledování, násilí.	Vědí, že mají právo na své bezpečí, že jim nikdo nesmí ubližovat, ani je týrat.
Poruchy příjmu potravy	Zdravá životospráva, diety.	Znají pravidla správné životosprávy a to, co tělu škodí.

Další školní aktivity:

- ✓ Školní akademie
- ✓ Nácvik divadelního představení
- ✓ Tonda Obal na cestách
- ✓ Návštěva kulturních představení
- ✓ Den s myslivci
- ✓ Školní výlet
- ✓ Pečení perníčků
- ✓ Rozsvěcování vánočního stromu - výstava, vystoupení
- ✓ Projektové dny

- ✓ Vánoční besídky
- ✓ Nocování ve škole
- ✓ Besedy
- ✓ Třídění odpadu (EKO – KOM)
- ✓ Den Země – úklid Moravského krasu
- ✓ Atletické závody v Rájci a Rudici
- ✓ Turnaj ve vybíjené a kopané v Ráječku
- ✓ Den Země
- ✓ Plavecký výcvik
- ✓ Návštěva ekologického vzdělávacího zařízení
- ✓ Účast žáků v matematických soutěžích (MO, Klokan)
- ✓ Ráječkovský Rudolf (soutěž v recitaci)
- ✓ Vystoupení žáků na akcích obce (vítání občánků, MDŽ, ČSZ)
- ✓ Sběr drobného elektroodpadu a baterií (Recyklohraní)
- ✓ Ovoce a zelenina do škol, Mléko do škol
- ✓ Sportovní kroužek aj.

Skladba aktivit primární prevence:

A) Pedagogové

- pravidelně se navzájem informují o dění ve třídách
- třídní učitelé jsou odpovědní za vytvoření zdravého klimatu třídy, vedou pravidelné třídnické hodiny (1x měsíčně) a ranní chvilky (většinou 1x týdně)
- mají možnost upozornit na problémové žáky, hodnotit akce, které již proběhly i vyjádřit se k těm plánovaným, jsou informováni o připravovaných aktivitách
- vedení školy je nápomocné a maximálně vychází vstříc při řešení problémů
- domlouvají se na jednotném postupu při řešení problémů
- seznamují se s novými metodickými pokyny, souvisejícími s problematikou sociálně patologických jevů
- vedou žáky k tomu, aby se učili třídit informace a uměli s nimi vhodně naložit

Úkolem pedagogů je také:

- včasné odhalování specifických poruch učení a chování dětí (spolupráce s OPPP, popř. SPC) - všímat si chování dětí (odhalování šikany)
- v kritických situacích dát jasně najevo, že toto chování je špatné a nelze je tolerovat
- vytvářet spolu s dětmi a žáky pěkné prostředí ve třídě a ve škole
- vytvořit společně s dětmi pravidla třídy, která jsou v souladu se školním řádem a dbát na jejich důsledné dodržování (podporovat rozvoj pozitivních kamarádských vztahů mezi žáky ve třídách)
- garantovat spolupráci školy se zákonnými zástupci žáků
- získávat a udržovat si přehled o osobnostních zvláštnostech žáků třídy a o jejich rodinném zázemí
- spolupracovat se školním metodikem prevence na zachycování varovných signálů, podílet se na realizaci preventivního programu a na pedagogické diagnostice vztahů ve třídě
- sledovat relevantní informace v médiích

B) Školní metodik prevence

- Tvorba, kontrola realizace a evaluace PPŠ
- koordinace a participace na realizaci aktivit školy zaměřených na prevenci
- metodické vedení činnosti pedagogických pracovníků školy v oblasti prevence
- koordinace spolupráce školy s orgány státní správy a s odbornými pracovišti, které působí v oblasti prevence sociálně patologických jevů
- kontaktování odpovídajícího odborného pracoviště a participace na intervenci a následné péči v případě akutního výskytu sociálně patologických jevů
- vedení písemných záznamů umožňujících doložit rozsah a obsah činnosti školního metodika prevence
- shromažďování případných odborných zpráv a informací o žácích v poradenské péči specializovaných poradenských zařízení (v rámci prevence sociálně patologických jevů) v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů

- zajišťování a předávání odborných informací o problematice sociálně patologických jevů, o nabídkách programů a projektů, o metodách a formách specifické primární prevence pedagogickým pracovníkům školy
- získávání nových odborných informací a zkušeností
- vedení a průběžné aktualizování databáze spolupracovníků školy pro oblast prevence sociálně patologických jevů
- vyhledávání a orientační šetření žáků s rizikem či projevy sociálně patologického chování, poskytování poradenských služeb těmto žákům a jejich zákonným zástupcům, případně zajišťování péče odpovídajícího odborného pracoviště (ve spolupráci s třídními učiteli)
- spolupráce s třídními učiteli při zachycování varovných signálů spojených s možností rozvoje sociálně patologických jevů ve škole
- příprava podmínek pro integraci žáků se specifickými poruchami chování ve škole
- předávání důležitých informací z problematiky sociálně patologických jevů zákonným zástupcům (Edupage)
- podílení se na řešení problémů souvisejících s prevencí (učitelé, žáci, rodiče)

Žáci mají možnost konzultace v případě nutnosti hned, bez osobní domluvy! Mohou metodika upozornit na rizikové chování buď osobně, nebo přes třídního učitele. Mohou se na něj obrátit ve věci šikany, kyberšikany, násilí doma či ve škole, sexuálního a jiného zneužívání, pocitu ohrožení, při potížích s návykovými látkami a dalších potížích. Se svými problémy nebo problémy spolužáků se mohou žáci obracet samozřejmě i na ostatní pedagogické pracovníky ve škole, mohou použít schránku důvěry.

C) Rodiče

Rodičům jsou předávány informace primárně prostřednictvím Edupage, dále pak na třídních schůzkách či konzultačních hodinách. V případě problémů jsou informováni zápisem v Edupage, popřípadě jsou přizváni na jednání. Další komunikace se zákonnými zástupci probíhá telefonicky nebo prostřednictvím SMS, výjimečně e-mailem. **Jednání rodičů s pedagogy jsou realizována po předchozí domluvě!**

Spolupráce s rodiči:

- škola poskytuje rodičům informace o dění ve škole (Edupage, školní web)
- vyučující informuje na třídních schůzkách (konzultačních hodinách) rodiče o prospěchu a chování žáků

- metodik prevence předkládá rodičům relevantní nabídky preventivních akcí a informace z oblasti prevence
- je žádoucí zapojení rodičů do školního dění (dle potřeby školy)
- **nezbytná je oboustranná spolupráce, vzájemná slušnost a respekt**

8. Závěr

Preventivní program školy je otevřený dokument, který se může podle potřeby v průběhu školního roku měnit nebo doplňovat.

9. Seznam příloh

1) Školní program proti šikaně a rizikovému chování narušující klima v kolektivu

2) Postup školy při výskytu podezřelé návykové látky a při podezření na užití žákem

3) Postup školy v případě dalšího rizikového chování

4) Postup školy v případě podezření na týrané, zneužívané a zanedbávané dítě

V Ráječku 28. 7. 2026

Mgr. Romana Dočekalová — ředitelka školy

Mgr. Jana Smejkalová — metodik prevence

Příloha č. 1 ze dne 31. 8. 2021

ŠKOLNÍ PROGRAM PROTI ŠIKANĚ A RIZIKOVÉMU CHOVÁNÍ NARUŠUJÍCÍ KLIMA V KOLEKTIVU

Metodický podklad

Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č. j. MSMT-21149/2016) a Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č. j.: 21291/2010-28)

Šikanování

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrozit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit.

Rizikové chování narušující klima kolektivu

Zde kromě šikany patří další projevy jako kyberšikana, nevhodné chování ke spolužákům, posmívání a pošťuchování (jednorázové), neoprávněné zacházení s cizími věcmi, popř. další chování nesoucí znaky přestupku nebo činu jinak trestného, zejména pak s ohledem na žáky se SVP.

Odpovědnost školy a pedagogických pracovníků

Škola je zodpovědná v souladu s ustanovením § 29 zák. 561/2004 Sb., školský zákon v platném znění. Je povinná zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví žáků v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit, a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování.

Škola, popř. pedagogický pracovník, je odpovědná podle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. Bude-li znám případ šikanování či jiného rizikového chování nesoucí znaky přestupku nebo činu jinak trestného a škola a pedagogický pracovník nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, vystavuje se riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu.

Pro plnění prevence šikany ve škole je důležité:

Vzdělávání pedagogů

Mapování situace

Společný postup při řešení šikanování

Prevence v třídnických hodinách

Prevence ve vyučování

Prevence ve školním životě mimo vyučování – školní družina, přestávky

Ochranný režim

Školní poradenské služby

Spolupráce s rodiči

Spolupráce s dalšími institucemi

Evaluace

a) Vzdělávání pedagogů

Základní proškolení a seznámení se školním minimálním programem prevence provede metodik prevence. Program vzdělávání podléhá aktuální situaci a nabídce akreditovaných pracovišť.

K samostudiu jsou doporučeny různé metodické a pomocné materiály.

www.sikana.cz

www.linkabezpeci.cz

www.minimalizacesikany.cz

b) Mapování situace

Základním nástrojem je pedagogické pozorování. Kterýkoliv pedagog, zejména pak TU, který při svém působení ve škole narazí na náznaky či zjevné prvky šikany, upozorní neprodleně ŠMP. ŠMP připraví podle zadání TU jednoduchý dotazník pro žáky, který vypracují během třídnických hodin. ŠMP dotazník vyhodnotí a s výsledky seznámí všechny pedagogy školy na mimořádně svolané pedagogické radě. Výsledky ovlivní práci TU a ŠMP při konkrétním plánování prevence.

c) Společný postup při řešení šikanování

Školní metodik prevence postupuje podle příslušných Krizových plánů, které jsou součástí tohoto programu (viz přílohy). Zvláště citlivě je nutné postupovat v případě žáka se SVP.

d) Prevence v třídnických hodinách

Třídní učitelé pracují se žáky v třídnických hodinách tak, aby předcházeli možné šikaně, naplňují plán prevence. V případě potřeby se obrátí na ŠMP, která pak se třídou a TU spolupracuje. K preventivním aktivitám využívají materiály, hry, aktivity, které mají k dispozici, či jim je poskytne ŠMP.

e) Prevence ve výuce

Vyučující při své práci v hodinách sledují práci třídy a svým přístupem působí preventivně na kolektiv třídy, naplňují PPŠ. Případné podněty předají ŠMP – viz Krizové plány.

f) Prevence ve školním životě mimo vyučování

Škola zajišťuje žákům pobyt ve školní družině, kde vychovatelka pracuje dle ŠVP ŠD a svým přístupem, aktivní činností a vedením kolektivu aktivně provádí prevenci proti šikaně. Využívají materiály ŠD, ŠMP a PPŠ.

g) Ochranný režim

Škola má vypracovaný podrobný školní řád, se kterým vždy na začátku roku seznámí žáky a rodiče. Školní řád je volně přístupný na webových stránkách školy.

h) Školní poradenské služby

Jsou poskytovány školním metodikem prevence.

ch) Spolupráce s rodiči

Zákon 359/1999 Sb. § 7 (právo upozornit rodiče), zákon 561/2004 Sb. § 21 (právo na informovanost), třídní schůzky a konzultace, Edupage, telefony, letáky s informacemi. Po provedeném šetření jsou rodiče informováni (viz krizové plány).

i) Evaluace

Na konci školního roku v rámci hodnocení PPŠ se provede také vyhodnocení společného postupu. Hodnocení provede ŠMP ve spolupráci s TU, seznámí všechny pedagogy na pedagogické radě.

KRIZOVÝ PLÁN

Obyčejná počáteční šikana:

1. Odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany
2. Rozhovor s informátory a oběťmi
3. Nalezení vhodných svědků
4. Individuální rozhovory se svědky (nepřípustné je společné vyšetřování agresorů a svědků, hrubou chybou je konfrontace oběti s agresory)
5. Ochrana oběti - předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovoru:

rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření)

rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku)

6. Realizace - vhodné metody:

metoda usmíření

metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise s agresorem a jeho rodiči)

7. Třídnická hodina

efekt metody usmíření

oznámení potrestání agresorů

8. Rozhovor s rodiči oběti

9. Třídní schůzka

10. Práce s celou třídou

Pokročilá šikana:

A. První (alarmující) kroky pomoci:

1. Zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany.

2. Bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí.

B. Příprava podmínek pro vyšetřování:

1. Zalarmováni pedagogů a informování ředitelky školy.

2. Zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi.

3. Pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře).

4. Oznámení na policii, paralelně – navázáni kontaktu se specialistou na šikanování, informace rodičům.

C. Vyšetřování

1. Rozhovor s obětí a informátory.

2. Nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků.

3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky.

4. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory, není vhodné konfrontovat agresora (agresory) s obětí (oběťmi).

D. Léčba

1. Metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny.

(Komentář k jednotlivým krokům viz metodické doporučení nebo kniha Nová cesta k léčbě šikany - Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.)

Příloha č. 2 ze dne 31. 8. 2021

POSTUP ŠKOLY PŘI VÝSKYTU PODEZŘELÉ NÁVYKOVÉ LÁTKY A PŘI PODEZŘENÍ NA UŽITÍ NÁVYKOVÉ LÁTKY ŽÁKEM

1. Tabákové výrobky

Ve vnitřních i vnějších prostorách školy je zakázáno kouřit.

- V případě, kdy je žák přistižen při distribuci či konzumaci tabákových výrobků v prostorách školy nebo školního areálu v době školního vyučování, či v rámci školou pořádané akce, je nutné žákovi tabákový výrobek odebrat a zabránit mu nebo jeho spolužákům v další konzumaci tabákového výrobku.

- Pedagogický pracovník (vyučující, dohled, třídní učitel) nebo jiný pracovník školy o přestupku informuje ředitelku školy, školního metodika prevence či třídního učitele (pokud žáka přistihne jiný zaměstnanec školy než třídní učitel).

- Třídní učitel provede šetření tohoto přestupku a o události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, (zejména odkud, od koho má tabákový výrobek), který založí školní metodik prevence do své agendy.

- Třídní učitel informuje zákonného zástupce nezletilého žáka.

- V závažných případech (zejména s ohledem na věk nebo chování dítěte) a jestliže se jednání opakuje, vyrozumí škola orgán sociálně-právní ochrany obce s rozšířenou působností. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc.

- Přestupek žáka a následné výchovné opatření či snížený stupeň z chování je projednán se zákonnými zástupci žáka, s TU a ředitelkou školy.

- Třída, ve které se problém objevil, bude monitorována, budou v ní pracovat odborníci primární a sekundární prevence.

2. Alkohol

Je zakázáno požívat alkoholické nápoje ve vnitřních i vnějších prostorách školy, tento zákaz platí i na akcích pořádaných školou.

Podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18let nebo nabádání těchto osob k požívání alkoholických nápojů může být hodnoceno jako trestný čin nebo přestupek.

A) Nález alkoholu ve škole

V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy alkohol, postupují takto:

- Tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury.

- O nálezu ihned uvědomí ředitelku školy.

- Nalezenou tekutinu uloží u ředitelky školy pro případ usvědčujícího důkazu.

- Zpracují stručný záznam o události.

B) Zadržení alkoholu u žáka

V případě, kdy zaměstnanci školy zadrží u některého žáka alkohol (v prostorách školy nebo školního areálu v době školního vyučování, či v rámci školou pořádané akce), postupují takto:

- Zabavenou tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.

- O nálezu ihned uvědomí ředitelku školy.

- TU spolu se zaměstnancem, který u žáka alkohol zabavil, o nálezu sepíší stručný záznam. Záznam obsahuje vyjádření žáka, u kterého byl alkohol nalezen, datum, místo a čas nálezu a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byl alkohol nalezen (nebo který jej odevzdal). V případě, že žák záznam podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomna ředitelka školy a školní metodik prevence.

- Zápis záznamu založí školní metodik prevence do své agendy.

- O nálezu vyrozumí třídní učitel zákonného zástupce žáka, a v případě, že se jedná o opakovaný nález u téhož žáka, informuje ředitelka školy také orgán sociálně-právní ochrany dítěte, kterým je obecní úřad obce s rozšířenou působností Blansko

- V případě podezření, že alkohol obsahuje i jiné příměsi, a byl nalezen u žáka, který se jím intoxikoval, je předána zajištěná tekutina přivolanému lékaři.

3. OPL (omamné a psychotropní látky)

Je zakázána výroba, distribuce, přechovávání, šíření i propagace omamných a psychotropních látek, a to bez ohledu na věk žáka a prostředí, ve kterém by k tomu docházelo. Zakázáno je rovněž navádění k užívání těchto látek.

Školní řád přísně zakazuje užívání OPL a jejich distribuci a přechovávání. Současně také zakazuje vstup do školy osobám, které jsou pod vlivem OPL. Zároveň je stanoveno, že ten, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí, se sám vystavuje trestnímu stíhání. Překazit takový čin lze tím, že ho včas oznámíme orgánům Policie ČR nebo státnímu zástupci.

A) Nález OPL ve škole

V případě, kdy pracovníci školy naleznou v prostorách školy látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

- Látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.

- O nálezu ihned uvědomí ředitelku školy.

- Za přítomnosti dalšího pracovníka školy vloží látku do obálky, napíší datum, čas a místo nálezu. Obálku přelepí, přelep opatří razítkem školy a svým podpisem, a uschovají ji do školního trezoru.

- O nálezu vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky.

B) Zadržení OPL u žáka

V případě, kdy pracovníci školy zadrží u některého žáka látku, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

- Zabavenou látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.

- O nálezu ihned uvědomí ředitelku školy.

- O nálezu sepíší ve spolupráci se třídním učitelem stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nálezu a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byla látka nalezena (nebo který látku odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomna ředitelka školy a školní metodik prevence

- O nálezu vyrozumí škola Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky a informuje zákonného zástupce žáka.

- V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předají látku zajištěnou výše uvedeným postupem přivolanému lékaři. Může to usnadnit léčbu, protože u řady jedů jsou známy protijedy. Další postup nutný k identifikaci látky pak zajistí Policie ČR.

C) Podezření, že žák má u sebe OPL

V případě, kdy pracovníci školy mají podezření, že některý z žáků má nějakou OPL u sebe, postupují takto:

- Jedná se o podezření ze spáchání trestného činu nebo přestupku, a proto řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR. Zaměstnanec neprodleně vyrozumí ředitelku školy.

- Ředitelka školy bezodkladně vyrozumí Policii ČR, zkonzultuje s ní další postup a informuje zákonného zástupce žáka.

- Žáka izolují od ostatních a do příjezdu Policie ČR je nutné mít ho pod dohledem. U žáka v žádném případě neprovádějí osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věcí.

D) Konzumace OPL ve škole

- V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci OPL v prostorách školy nebo školního areálu v době školního vyučování, či v rámci akce pořádané školou, je nutné mu v další konzumaci zabránit a návykovou látku žákovi odebrat.

- Neprodleně informovat o vzniklé situaci ředitelku školy.

- Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností, zaměstnanec posoudí, jestli žákovi nehrozí nějaké nebezpečí. Žák může být vyzván ke zkoušce, je o ní sepsán zápis. Test přísluší pouze lékaři a Policii ČR.

- V případě, kdy je žák pod vlivem OPL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.

- Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, zaměstnanec zajistí ihned vyjádření žáka a v součinnosti s třídním učitelem stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nálezu a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byla látka nalezena (nebo který látku odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede zaměstnanec tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen ředitel školy a školní metodik prevence.

- Škola vyrozumí o vzniklé situaci Policii ČR a konzultuje s ní další postup.

- Škola informuje zákonné zástupce žáka, že žák konzumoval OPL. V případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyzve škola zákonné zástupce žáka, aby si žáka vyzvedli, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole (na školní akci).

- Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc.

- V případě požití OPL žákem splní škola oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte. Oznamovacím místem je příslušný odbor obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte. V případě uživatelova zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců poskytne škola informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.

- Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem OPL, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

- Je nutné rozlišovat distributora od uživatele. Uživatel je nebezpečný pouze sobě, distributor všem. Distribuce je trestným činem, užívání OPL je porušením školního řádu.

- Navádění jiných žáků k užívání návykových látek je považováno rovněž za nebezpečné a protiprávní jednání.

E) Distribuce OPL ve škole

Distribuce OPL je v České republice považována za protiprávní jednání. Je proto zakázána a může být kvalifikována jako trestný čin. Množství, které žák distribuuje, není nijak rozhodující.

Přechovávání OPL je také vždy protiprávním jednáním. Množství, které u sebe žák v danou chvíli má, je rozhodující pro to, aby toto protiprávní jednání bylo blíže specifikováno buď jako přestupek nebo v případě množství většího než malého jako trestný čin, ale toto množství nemusí mít žádný vliv na kázeňský postih, který je stanovený školním řádem.

Jestliže má zaměstnanec školy důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci OPL, musí o této skutečnosti škola vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu.

Jestliže se tohoto jednání dopustila osoba mladší 18 let nebo bylo namířeno proti osobě mladší 18 let, vyrozumí škola také zákonného zástupce a orgán sociálně-právní ochrany obce s rozšířenou působností.

- Přestupek žáka a následné výchovné opatření či snížený stupeň z chování se projednává se zákonnými zástupci žáka, TU a ředitelkou školy.

- Třída, ve které se problém objevil, bude monitorována, budou v ní pracovat odborníci primární a sekundární prevence.

Příloha č. 3 ze dne 31. 8. 2021

POSTUP ŠKOLY V PŘÍPADĚ DALŠÍHO RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ

A) Jak postupovat v případě nahlášení krádeže žákem

- Škola provede šetření – provádí třídní učitel, ten ohlašuje krádež řediteli školy.

- Třídní učitel spolupracuje se školním metodikem prevence.

- Třídní učitel o události pořídí písemný záznam na základě výpovědi poškozeného a svědků.

- Škola předává věc orgánům činným v trestním řízení (ohlásit Policii ČR), nebo poučí zákonné zástupce žáka, že mají tuto možnost.

- V případě, že je znám pachatel, je třeba nahlásit věc orgánu sociálně-právní ochrany (byl-li pachatel mladší 18 let) a současně věc předat orgánům činným v trestním řízení.

- Přestupek žáka a následné výchovné opatření či snížený stupeň z chování se projednává se zákonnými zástupci žáka, TU a ředitelem školy.

Třída, ve které se problém objevil, bude monitorována, budou v ní pracovat odborníci primární a sekundární prevence.

B) Jak postupovat v případě vandalismu

- Jakmile vznikne škoda na školním majetku, je třeba o celé záležitosti informovat ředitelku školy, která se v součinnosti se zaměstnancem školy či třídním učitelem pokusí odhalit viníka.

- O poškození majetku školy a okolnostech této události se vyhotoví záznam.

- V případě, že viníka škola zná, může na jeho zákonném zástupci vymáhat náhradu škody.

- V případě, že nedojde mezi zákonnými zástupci nezletilého dítěte a školou k dohodě o náhradě škody, informuje škola o věci zřizovatele, popř. postoupí řešení události příslušným správním orgánům (přestupková komise, Policie ČR).

- Přestupek žáka a následné výchovné opatření či snížený stupeň z chování se projednává se zákonnými zástupci žáka, TU a ředitelkou školy na pedagogické radě.

- Třída, ve které se problém objevil, bude monitorována, budou v ní pracovat odborníci primární a sekundární prevence.

Postup zpracován dle:

- Trestní zákon č. j. 40/2009 Sb. v platném znění

- Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č. j. MSMT-21149/2016) a Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (Dokument MŠMT č.j.: 21291/2010-28)

- Dokument MŠMT Pedagogové proti drogám

- Dokument MŠMT „Škola bez drog“

- Metodický pokyn č. j. 25884/2003-24, o spolupráci předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané.

Příloha č. 4 ze dne 1. 9. 2024

POSTUP ŠKOLY PŘI PODEZŘENÍ NA TÝRANÉ, ZNEUŽÍVANÉ A ZANEDBÁVANÉ DÍTĚ VE ŠKOLE

Příloha je zpracována dle Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže - Příloha č. 5 - Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě ve škole – doporučené postupy pro pracovníky škol, MSMT-3262/2024-1.

Popisuje, jak z pozice školy rozpoznat žáky ohrožené násilím v blízkých vztazích, týráním, zneužíváním a zanedbáváním, jak jim pomoci a komu a jak situaci oznámit.

Násilí je definováno jako čin namířený proti druhému člověku, který mu má ublížit, způsobit bolest, zastrašit ho nebo ponížit, aby jednal proti své vůli, respektive aby nejednal podle své vůle. **Násilí, které zažívá dítě doma ze strany svých blízkých či jako svědek na svých blízkých, je specifickou kategorií dětského traumatu.** Násilí, kterým je dítě ohroženo, může mít různé formy: fyzické, psychické, ekonomické a sociální násilí, zanedbávání, sexuální zneužívání, latentní násilí a digitální násilí (kybernásilí).

1. Znaky ohrožení:

Fyzické znaky špatného zacházení

• Poranění na kůži (modřiny, šrámy, řezné rány, škrábance, popáleniny, otoky, lysiny), obzvláště vyskytují-li se opakovaně nebo na neobvyklých místech

• Zranění neodpovídající poskytnutému vysvětlení jejich vzniku

• Nošení oblečení neodpovídajícího povětrnostním podmínkám za možným účelem zakrytí zranění

• Poranění v oblasti intimních partií projevující se např. problémy se sezením na židli nebo při pohybových aktivitách

• Časté bolesti břicha a nevolnost

• Náhlá změna váhy

• Časté bolesti hlavy

• Těhotenství dívek mladších 15 let

• Neléčené zdravotní problémy a zanedbání potřebné zdravotní péč.

• Špatný celkový fyzický stav

• Chronicky hladové, unavené nebo apatické dítě

• Zanedbaná hygiena těla a oděvu

Znaky špatného zacházení projevující se v chování dítěte

• Sdělení dítěte o špatném zacházení

• Opakovaný kresebný, psaný či herní projev zobrazující násilí či zneužívání, popř. další projevy špatného zacházení

• Častá neomluvená nebo nedůvěryhodně zdůvodněná nepřítomnost dítěte ve škole

• Významná a nevysvětlitelná opoždění ve fyzickém, emocionálním nebo duševním vývoji dítěte

• Neobvyklé změny v chování (např. náhlý pokles vzdělávacích výsledků, nervozita, deprese, stažení se, hyperaktivita, snížená pozornost, apatie, častá únava, agresivita, pomočování)

• Konzumace návykových látek, nadměrné užívání technologií, hazardní hraní a další projevy závislostního chování

• Sebepoškozování nebo sebevražedné chování či tendence, ubližování druhým či zvířatům

• Nekonzistentní nebo nepravděpodobné vysvětlení zranění či neschopnost vzpomenout si na jeho příčinu

• Neochota jít domů a/nebo ostražitost či strach z rodičů nebo osob, se kterými dítě sdílí domácnost

• Neobvyklý strach z běžného fyzického kontaktu s dospělými a/nebo vrstevníky

• Věku neodpovídající sexuální aktivita (např. dotýkání se intimních partií dospělých, tření pohlavních orgánů o dospělé, nadměrná masturbace, promiskuita)

• Špatná péče o sebe či zanedbaná osobní hygiena

• Vlastnění drahých dárků či peněz nedůvěryhodného původu (např. „od kamaráda“)

• Nápadnosti ve stravovacích návycích (odmítání jídla či přejídání)

• Předčasné převzetí pečovatelské role, snaha chránit ostatní rodinné příslušníky.

• Nedůvodný pobyt v domácnosti nebo v jiných prostředích v době, kdy má být ve škole

Znaky rizikového chování pečujících osob

• Nezabezpečování základních potřeb dítěte (strava, oblečení, osobní hygiena, spánek, dohled nad dítětem) v míře, která přímo ohrožuje dítě

• Nevhodné chování k dítěti (používání fyzických trestů, vyhrožování, zastrašování, nadávání, křik, ponižování atp.)

• Vysvětlení ohledně zranění dítěte či jeho fyzického stavu je nedůvěryhodné a povaha zranění naznačuje, že dítě může být bezprostředně ohroženo

• Osoba zajišťující péči o dítě je aktuálně pod vlivem alkoholu a/nebo drog či její fyzický a/nebo duševní stav negativně ovlivňuje její schopnost dohlížet na dítě, chránit ho a poskytovat mu péči

• Násilí mezi rodiči či osobami, které s dítětem sdílejí společnou domácnost

• Nápadně ochranitelské a omezující chování a zvýšená snaha o kontrolu nad tím, co dítě dělá nebo s kým je

• Výchovné metody zahrnující kruté nebo nedůstojné chování vůči dítěti (např. zavírání do sklepa, odpírání přístupu do domácnosti, dítě je nuceno jíst ze země atp.)

2. Situace, kdy můžeme vnímat projevy ohrožení

Pedagogové (i ostatní pracovníci školy) si mohou ohroženého dítěte všimnout při běžném chodu školy, během preventivních programů a tematicky zaměřené výuky, na školních výletech (případně i pravidelná neúčast na mimoškolních aktivitách může být určitým signálem). Všímáme si, zda jsou děti oblečené úměrně ročnímu období, zda se např. vyhýbají převlékání nebo tělesné výchově. Signálem může být i to, zda dítě chodí do školní jídelny, jaké jsou jeho stravovací návyky, zda mívá svačiny apod. Dalšími signály mohou být přehnaná emoční reakce na špatnou známku, přístup dítěte k výzvám či vyrovnávání se s neúspěchem. Důležitým znakem jsou obecně změny projevující se v chování žáka. Na pozorování případných projevů a komunikaci se zaměřujeme i během vyučovacích hodin a přestávek.

3. Postup školy při podezření na týrané, zneužívané a zanedbávané dítě

Různí se podle toho, zda se jedná o chronické nebo akutní ohrožení dítěte.

1. Pracovník školy, který má podezření na ohrožení dítěte, se obrátí na třídního učitele a předá mu veškeré potřebné informace.

2. Třídní učitel předá informace pracovníkovi ŠPP (nejčastěji ředitelka, případně metodik prevence) a situaci zkonzultují.

3. Ředitelka školy na základě získaných informací a rozhovoru s žákem vyhodnotí, zda se jedná o situaci vyžadující podání oznámení na OSPOD, oznámení na Policii ČR, nebo intervenci školy a stanoví další postup. V případě potřeby konzultuje situaci dítěte v obecné rovině s pracovníkem OSPOD nebo pracovníkem organizace, která se věnuje podpoře ohrožených dětí.

- situace vyžadující podání oznámení - situace je vyhodnocena jako ohrožující zdraví a vývoj dítěte – škola podá oznámení na OSPOD nebo Policii ČR, podpora žákovi
- situace vyžadující intervenci školy - podpora žákovi s cílem zlepšení situace a zabránění eskalace potíží, průběžné vyhodnocování spolupráce s rodinou (příp. podat oznámení)

4. Postup při akutním ohrožení

1. Zajistit bezpečí dítěte, v případě potřeby poskytnout první pomoc, zajistit lékařskou péči.

2. Bezodkladně informovat ředitelku, pracovníka ŠPP, třídního učitele.

3. Kontaktovat Policii ČR a OSPOD.

4. Zajistit bezpečí a psychickou podporu dalších případně přítomných dětí.

5. Příklady situací a popis opatření, která je potřeba přijmout

Dítě přijde do školy zraněné následkem násilí ze strany blízkých osob.	Akutní ohrožení zdraví či důstojnosti dítěte.	Nutné řešit okamžitě.	Volat na PČR (linku 158) a OSPOD, případně přivolat RZS[10].
Pracovník školy je svědkem násilí ze strany blízkých osob (např. napadnutí ze strany rodiče).	Akutní ohrožení zdraví či důstojnosti dítěte.	Nutné řešit okamžitě.	Zajistit bezpečí dítěte a volat na PČR (linku 158), případně přivolat RZS.
Dítě odmítá jít ze školy domů (má strach).	Akutní ohrožení dítěte.	Nutné řešit okamžitě.	Volat na OSPOD[11] (dítě má také možnost se na OSPOD obrátit samo).
Dítě se svěří, že bývá opakovaně svědkem domácího násilí či násilí mezi blízkými osobami.	Chronické ohrožení dítěte, které nabylo intenzity pro oznámení.	Řešit v nejkratší možné době.	Písemné oznámení na OSPOD podat v rámci nejbližších dnů.
Dítě je zanedbané, zanedbání ohrožuje jeho zdraví a zdravý vývoj (jsou zanedbány jeho základní potřeby jako jídlo, spánek, hygiena, důstojnost).	Chronické ohrožení dítěte, které nabylo intenzity pro oznámení.	Řešit v nejkratší možné době.	Písemné oznámení na OSPOD podat v rámci nejbližších dnů.
Péče rodičů o dítě je nedostatečná, ale jedná se o situaci, ve které je možné rodině a dítěti nabídnout podporu/pomoc, např.: - dítě nemá pomůcky, - dítě nemá svačiny, - dítě má neomluvené absence, - dítě chodí špinavě oblečené, - dítě chodí nemyté, - rodiče se vyhýbají komunikaci se školou, - rodiče se nezajímají o dítě.	Chronické ohrožení dítěte, které zatím nenabylo intenzity pro oznámení.	Dlouhodobá práce a podpora.	Nejprve intervence a podpora ze strany školy a služeb pro děti a rodinu – pokud intervence nezafungují, situace se nezlepší, někdy naopak eskaluje a zanedbání dítěte má vliv na jeho zdraví a zdravý vývoj – písemné oznámení na OSPOD.

CO DĚLAT:

- Pokud s vámi chce dítě mluvit, udělejte si čas a najděte prostředí, kde budete mít klid a nebudete vyrušováni.
- Naslouchejte a nechte dítě vysvětlit, co se děje nebo dělo, vlastními slovy.
- Ujistěte dítě, že jeho/její emoce (či jejich absence) jsou v pořádku.
- Ujistěte dítě, že je v pořádku, že s vámi chce mluvit, a obecně dítě ujistěte, že nikdo nemá nikomu ubližovat.
- Poskytněte dítěti podporu v tom smyslu, že informacím, které sděluje, věříte.
- Reagujte klidně a věcně. I když je příběh, který vám dítě vypráví, obtížný, je důležité vyjadřovat klid a podporu.
- Respektujte soukromí dítěte, jeho/její tělesnou integritu a důstojnost.
- Zeptejte se dítěte, jestli se cítí doma v bezpečí. Pokud sdělí, že ne, považujte toto sdělení za bezprostřední ohrožení dítěte.
- Omezte počet lidí, se kterými sdílíte informace – oslovte pracovníka, jehož úkolem je koordinace ochrany dětí ve škole (pracovník školního poradenského pracoviště nebo zástupce vedení školy). Hlavním kritériem sdílení informací je nejlepší zájem dítěte – tzn. informace je třeba sdílet proto, aby mohla být dítěti poskytnuta adekvátní podpora, nikoliv proto, že některý z pracovníků potřebuje zmenšit svůj pocit úzkosti či nejistoty.
- Vysvětlete dítěti, že musíte informace o jeho ohrožení předat dalším odborníkům, aby mu bylo možné pomoci.
- Vysvětlete dítěti, co se bude dít dál.
- Pravdivě odpovězte na všechny otázky, které vám dítě položí (pokud znáte odpovědi).

CO NEDĚLAT:

- Neslibujte dítěti mlčenlivost dříve, než s vámi bude mluvit (je možné, že zjištěné informace budete muset nahlásit dále).
- Netlačte na dítě, nesnažte se zjišťovat podrobnosti nebo zajišťovat důkazy.
- Nekritizujte rodiče / pečující osobu, byť by z vyprávění dítěte vyplývalo, že jeho/její chování je zavrženíhodné.
- Neslibujte dítěti, že se jeho situace bezprostředně zlepší. Následné kroky mohou být pro dítě zátěžové.
- Nenavádějte dítě k tomu, aby se samo postavilo nevhodnému chování rodiče / pečující osoby.
- Nekonfrontujte se zjištěnými informacemi rodiče / pečující osoby, může to dítěti způsobit větší újmu.
- Nebagatelizujte problém, se kterým se vám dítě svěřilo, přestože se nejedná o jeho ohrožení.
- Nenuťte dítě se svlékat. Nepořizujte žádné obrazové nebo zvukové záznamy.
- Neberte dítě s sebou domů.

7. Spolupráce školy s OSPOD a Policií ČR

Škola má povinnost oznámit podezření na týrání, zneužívání či vážné zanedbávání dítěte. Oznamovací povinnost je upravena těmito právními předpisy: Zákon č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí a Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

Škola v případě podezření na ohrožení dítěte informuje OSPOD. Tuto povinnost musí splnit bez zbytečného odkladu poté, co se o takovéto skutečnosti dozví. Není povinna zajišťovat důkazy nebo vyšetřovat, zda se opravdu jedná o dítě týrané, zneužívané či zanedbávané. V případech, kdy má škola podezření na (s)páchání trestného činu, podává oznámení na Policii ČR.

Škola jedná v zájmu ochrany dítěte! Je tedy vždy lepší, pokud podá oznámení, které se nepotvrdí, než když neoznámí situaci dítěte, která se ukáže být ohrožující.

8. Bezpečný prostor, prevence

Pro děti s traumatem může škola představovat místo klidu a stability. I když ani konfliktům ve škole nelze zcela předejít, měla by být bezpečným prostorem, kde se děti nebojí svěřit. Klíčem je jednoznačné odmítání násilí všemi autoritami, důležité jsou zdravé vztahy a prevence. Pomáhají jasná pravidla, třídnické hodiny a preventivní programy, včetně témat o domácím násilí.